

ВІДГУК

Офіційного опонента на дисертаційну роботу

Карбан Анни Анатоліївни

на тему «**Архітектурно-планувальна організація шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом**»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

На відгук представлена дисертація, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (228 найменування). Загальний обсяг роботи – 237 сторінок, зокрема 121 сторінка основного тексту, 33 сторінки графоаналітичного матеріалу (рисуноків і таблиць), 23 сторінки списку використаних джерел, 35 сторінок додатків (таблиць, ілюстративного матеріалу додаткового характеру, актів впровадження). Структура дисертації стандартна і достатньо обгрунтована.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Карбан Анни Анатоліївни зумовлена потребами сьогодення: необхідністю розв'язання проблем, пов'язаних з відсутністю вільних ділянок для будівництва у зв'язку з урбанізацією і стрімкою забудовою, а також реформою освітньої галузі України, оновленням бази законів цієї сфери, а також норм будівництва закладів освіти. Пропозиція нових архітектурно-планувальних рішень закладів освіти в умовах фактичної відсутності вільних територій для будівництва, тобто «Шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом», сприяє вирішенню проблем, що зазначені.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в межах загального напрямку досліджень кафедри «Основ архітектури й архітектурного проектування» (номеру державної реєстрації № 0115U005197 – «Теорія та історія архітектури, типологія, дизайн інтер'єру, реконструкція і реставрація цивільних будівель») Київського національного університету будівництва і архітектури. Дослідження відповідає вимогам спеціальності 191 – «Архітектура та містобудування». Наукова робота

базується на чинних законодавчих та нормативно-правових актах у галузі архітектурної діяльності (Закони України: «Про архітектурну діяльність», «Про основи містобудування», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту»).

Метою дослідження є розробка і систематизація підходів у будівництві громадських будівель, зокрема закладів освіти, що розташовуються на територіях зі складним рельєфом, – «Шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом». Показ можливості внесення до масової, звичної забудови, як бажаної і вирішальної складової, територій зі складним рельєфом. Також мета полягає у розробці принципів, прийомів і рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів цього дослідження.

Завдання, що поставлені до дослідження, сприяють виконанню його меті, а використані методи враховують специфіку предмету дослідження (функціонально-планувальну та об'ємно-просторову організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом України, принципи і прийоми архітектурно-планувальної організації об'єктів цих комплексів) та є оптимальними для вирішення завдань, що пов'язані з розробкою архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом. У дослідженні застосований комплексний метод функціонально-структурного аналізу, а також загальнонаукові методи: спостереження, статистичного і порівняльного аналізів, натурних обстежень, комплексного аналізу факторів впливу, графоаналітичного аналізу, пошуку через експериментальне проектування та моделювання, економічного та експлуатаційного розрахунків, розрахунку елементів і площ для закладів освіти, естетично-образного і композиційного аналізу організації будівель і споруд на територіях зі складним рельєфом.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Висновки та результати наукового дослідження, сформульовані Карбан А.А., є достатньо обґрунтовані, що підтверджується поглибленим теоретичним опрацюванням проблем, що зазначені у дослідженні, які проведені

згідно обраної методики, репрезентативній кількості проаналізованих наукових літературних та інтернет джерел, апробацією дослідження, що включає навчальне, пошукове, концептуальне та реальне проектування.

Основні положення, результати і висновки дослідження детально викладені в 15 публікаціях, серед яких є статті, що надруковано у фахових і наукових виданнях України, а також у науково-періодичних виданнях інших держав, що внесені до міжнародної наукометричної бази даних, зокрема бази SCOPUS. Апробацію результатів дослідження проведено дисертанткою на 6 міжнародних науково-практичних конференціях і 1 – всеукраїнській науково-практичній конференції. За їхніми матеріалами видано 7 тез доповідей.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

У вступі дисертації викладено актуальність обраної теми, її зв'язок з науковими програмами, визначено мету, межі та завдання, вказано об'єкт і предмет дослідження, висвітлено методи, що використані в процесі роботи. У вступі зазначена наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, подано відомості про публікації й апробацію результатів дослідження, особистий внесок здобувача, а також обсяг і структуру роботи.

У першому розділі («Теоретичні передумови і практичний досвід формування шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом»), авторкою був проведений аналіз і узагальнення теоретичних і практичних праць у галузі проектування і будівництва закладів освіти, зокрема на складному рельєфі. Розглянуто виникнення й еволюцію навчальних установ, а також сучасний стан галузі освіти. Названі основні фактори впливу на виникнення і формування об'єкту дослідження.

Розгляд інженерно-геологічних умов території України, її рельєфу, світові тенденції у архітектурному проектуванні закладів освіти, низка економічних підрахунків будівництва й експлуатації об'єкту дослідження, що провела авторка, підтвердили актуальність забудови територій зі складним рельєфом у перспективі на майбутнє.

Авторкою опрацьовано актуальні науково-теоретичні роботи, що вивчають нові підходи в організації просторів закладів освіти та розглядають їхні проблеми в перенаселених містах. Проаналізований досвід проєктування та будівництва учбових установ, продемонстрував потребу їхнього функціонально-технологічного процесу в архітектурно-планувальній організації об'єктів, що створюються на складних рельєфах.

Другий розділ – «Методи формування функціонально-планувальної організації шкільних комплексів в умовах складного рельєфу» розкрив основні методи і підходи, що використані у дослідженні, етапність їхнього застосування.

Було проаналізовано особливості будівельних робіт в умовах дослідження, визначено варіанти вирішення організації об'єктів залежно від ухилу рельєфу. Розглянуті методи прив'язки будівлі до території, а також конструктивні рішення громадських будівель, необхідні види робіт, за якими проводиться інженерна підготовка території. Методологічно визначено функціонально-технологічний процес у роботі об'єкту дослідження. Також у цьому розділі Карбан А.А. дала визначення «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом».

У третьому розділі – «Рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом», здобувачкою були проаналізовані містобудівні умови й об'ємно-планувальна організація об'єкту дослідження, визначено принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом, надано рекомендації щодо їхнього впровадження.

Визначені і охарактеризовані основні поняття цього дослідження («об'ємно-планувальна організації», «об'ємно-просторове вирішення», «об'ємно-планувальна структура будівель»). Була сформульована номенклатура шкільних комплексів за п'ятьма ознаками.

Окрім усього, Карбан А.А розглянула варіанти взаємодії архітектури і ландшафту, описала рекомендаційні прийоми, на які варто зважати під час проєктування пропонованих шкільних комплексів. Дала рекомендації щодо

архітектурно-художнього і композиційного вирішення шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом.

Висновки дисертаційного дослідження у логічній послідовності розкривають його результати і доводять, що завдання, які були поставлені, виконані у повному обсязі.

Після ознайомлення з матеріалами дисертації можна висловити, що мета роботи досягнута, а одержані під час дослідження результати мають **наукову новизну**, оскільки авторкою вперше було сформульовано і визначене поняття «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом», розроблено принципи та прийоми їхньої архітектурно-планувальної організації, запропоновано універсальні комбінації розміщення об'єктів дослідження на територіях зі складним рельєфом, визначена їхня номенклатура. Дисертанткою були удосконалені критерії і вимоги до умов складності рельєфу для розміщення громадських будівель, зокрема закладів освіти і шкільних комплексів цього дослідження, а також покращена схема функціонально-технологічного зв'язку об'єктів будівель і споруд типових освітніх комплексів. Отримали подальший розвиток практичні рекомендації, що стосуються архітектурно-планувальної організації та художньо-естетичного оформлення приміщень освітніх установ.

Практичним значенням одержаних результатів роботи можна вважати те, що основні положення та результати дослідження можуть бути використані науково-дослідними і проектними організаціями під час проектування громадських будинків і споруд та зокрема освітніх комплексів і закладів в умовах складного рельєфу, а також при складанні завдань на проектування, розробці відповідних нормативних документів та науково-методичних посібників, підготовці теоретичних праць, у навчальному процесі студентів-архітекторів та фахівців споріднених професій.

Дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

До **позитивних характеристик** дослідження слід віднести:

1. Запропонований підхід у проектуванні закладів освіти і новий їхній зразок – «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом» – повністю

відповідають нагальним викликам часу та потребам архітектури і містобудування, а також освітньої галузі.

2. Участь здобувачки у реальному проектуванні і впровадження результатів цього дослідження у ньому, безперечно є позитивним надбанням даної роботи.

3. У дисертації простежується єдність змісту, а зазначені дослідницею результати проведеної роботи, науково обґрунтовані теоретично і практично. Матеріал дисертації викладений науково і грамотно. В усіх розділах дослідження застосована прийнята архітектурно-містобудівна термінологія. Позитивним зауваженням є те, що у роботі додані власні терміни, що стосуються конкретно матеріалів даного дослідження. Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України.

4. Позитивним аспектом є те, що авторка опрацювала також новітні закордонні дослідження, які написані за останнє десятиріччя. Це дозволяє піднести до викликів та потреб сьогодення результати наукової роботи.

Також необхідно відзначити, що є певні **дискусійні моменти** в дисертаційній роботі та висловити побажання:

1. Багато уваги авторка приділила аналізу проблем галузі освіти, що загалом є допоміжними при створенні архітектури закладів освіти.

2. У самому визначенні «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом» варто було зазначити ще про позаурочне використання закладу, так як це впливає з загального змісту роботи.

3. У роботі авторкою зазначається, що, у якості експерименту, були проведені опитування з учнями загальної середньої школи ОЗО «Трудолюбівська гімназія», підтвердженням цього є доданий акт впровадження (дод. А.2, ст. 205), проте слушно було включити у роботу також зразки анкет цього опитування і детальніше розкрити його результати.

Зауваження, що зазначені вище, мають дискусійний характер та не знижують загального позитивного враження від наукового рівня дисертаційної роботи Карбан Анни Анатоліївни. Їх варто врахувати дослідниці у подальшій науковій роботі.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України

Дисертаційна робота Карбан Анни Анатоліївни «Архітектурно-планувальна організація шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам академічної доброчесності, а також вимогам МОН України. Розроблена згідно державної програми – п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Кабінетом Міністрів України. Дослідження є самостійною, завершеною працею у галузі архітектури та містобудування, в ній отримані нові результати, що вирішують важливу наукову проблему розвитку закладів освіти в Україні в умовах фактичної відсутності вільних територій для будівництва.

Офіційний опонент,
директор Архітектурно-художнього
інституту, завідувач кафедри
архітектури будівель та споруд,
доктор архітектури, професор,
заслужений архітектор України,
дійсний член Української академії
архітектури, професор
Міжнародної академії архітектури

В.П. Уреньов

свідчить В.П. Уреньов

Врештій секретар

Н. Ступенів